

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Психологія сексуальності»

вибірковий освітній компонент
за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія»,
підготовки за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 053 «Психологія»

Рекомендовано кафедрою психології
діяльності в особливих умовах на 2023-
2024 навчальний рік.

Протокол від «_30_»
__06__ 2021__ року № 12__

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
«Психологія сексуальності»

2021 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Сексуальному життю людини сьогодні приділяється велика увага, але спотворене його зображення в засобах масової інформації формує неадекватне ставлення молоді до проявів сексуальності. В той же час сексуальність не може бути зведена тільки до статевого потягу, вона сьогодні розглядається як визначальна характеристика соціальної активності людини і прояву її лідерських якостей. Саме тому знання отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Психологія сексуальності» спрямовані на формування уявлень та знань, що існують у психологічній науці, відносно сексуальності людини, становлення, розвитку та впливу її на особистісне та соціально-психологічне функціонування, та набуття навичок з психопрофілактики, психокорекції та надання консультативної допомоги особам із психосексуальними розладами. Отримані знання допомагають розвинути практичні вміння, що забезпечує творчість та ініціативу в професійній діяльності. Основний результат, якого мають досягти здобувачі вищої освіти у ході вивчення навчальної дисципліни, є закладання засад психологічної культури збереження сексуального здоров'я та ознайомлення з базовими принципами, теоріями, поняттями психології сексуальності.

З метою активізації самостійної роботи програма містить семінарсько-практичні заняття, а також перелік завдань для самостійної роботи. Для підсумкового контролю програмою курсу передбачено проведення диференційованого заліку.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Балабанова Любов Матвіївна, професор кафедри психології діяльності в особливих умовах соціально-психологічного факультету, доктор психологічних наук, професор.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 434. Робочий номер телефону – 707-34-74.
Е-mail	balabanova@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	- психологія здоров'я; - психологія психотравмуючих ситуацій; - психологічна реабілітація; - психокорекція емоційних розладів;
Професійні здібності	- професійні знання і значний досвід роботи в області підтримки, збереження здоров'я особистості та дослідження життєвих ресурсів особистості.

i	
<p>Наукова діяльність за освітнім компонентом</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Балабанова Л.М. Антистрессова підготовка рятувальників до дії в зоні локального збройного конфлікту// Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній екстремальній та кризовій психології : монографія/ за заг. ред. В.П.Садкового, НУЦЗУ.- Х.: ФОП Мезіна В.В., 2017. – 512 с 2. Балабанова Л.М. Психологічні особливості рефлексії вимушених переселенців Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. Вип. 22. – Х.: НУЦЗУ, 2017. – с. 51-58 3. Балабанова Л.М. Репіна Т.Д. Оптимізація психоемоційного стану майбутніх працівників ДСНС України засобами музикотерапії //Проблеми екстремальної та кризової психології. Збірник наукових праць. Вип. 21. – Х.: НУЦЗУ, 2017. – с.5 – 12 4. Mygal V.P., Mygal G.V., Balabanova L.M. Visualization of Signal Structure Showing Element Functioning in Complex Dynamic Systems – Cognitive Aspects \електрон. Journal of Nano- and Electronic Physics. - 2019. - Vol. 11, № 2. - С. 02013-1-02013-4. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnep_2019_11_2_15 https://jnep.sumdu.edu.ua/download/numbers/2019/2/articles/jnep_11_2_02013.p 5. Балабанова Л. М Специфічність негативних емоційних станів та їх психокорекція у правоохоронців, які брали участь в антитерористичних операціях/Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання .Матеріали

науково-практичної конференції,
Харків, 7 квітня 2017 р. - с. 181-183.

6. Балабанова Л.М. Феномен страху в професійній діяльності фахівців ДСНС України// Inovacne vyskum v oblasti sociologie, psychologie a politologie/ Zbornik prispevkov z medzinarodna vedesko-prakticka konferencia, 10-11 marca, 2017. - с. 54-58

7. Балабанова Л.М.. Концептуальні положення проблеми здорового способу життя в умовах сучасності / Л.М.Балабанова, І.Дусенко,І.В.Жданова // Экономические и социаль-но-ориенти-рованные вопросы развития современного общества: мат. Междуна-родной конференции (Братислава, 24-25 октября 2018 г.) С.118-125.

8. Балабанова Л.М.. Моделі формування здорового способу життя: психологічний аналіз у контексті цінностей і норм / К.В. Балабанова, Л.А. Перелигіна, Л.М. Балабанова // Український психологічний журнал: КНУ ім. Тараса Шевченка. К., 2018. № 4 (10). С. 7-19.

***Час та місце проведення занять з дисципліни**

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру що середі з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 434. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти знань про систему наукових методів з основ психології сексуальності: ознайомлення з базовими принципами, теоріями, поняттями психології сексуальності; розуміння періодизації психосексуального розвитку людини та його вплив на збереження сексуального здоров'я особистості та її міжособистісну та соціальну активність, опанування навичками психопрофілактики та психокорекції сексуальних дезадаптацій та розладів.

Опис навчальної дисципліни

Найменування Показників	Форма здобуття освіти
	очна (денна)
Статус дисципліни	вибіркова
Рік підготовки	2 курс
Семестр	3
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	3
- кількість модулів	1
- загальна кількість годин	90
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	20
- практичні заняття (годин)	
- семінарські заняття (годин)	24
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсова робота (годин)7	
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	46
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-
- підсумковий контроль	Диференційований залік

Передумови для вивчення дисципліни

Для успішного навчання необхідне опанування навчальними дисциплінами: загальна психологія, психофізіологія, соціологія, психотерапія, психологічне консультування.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньо-професійних програм «Екстремальна та кризова психологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПР
Аналізувати та ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання з урахуванням гендерних питань в секторі безпеки та оборони України	ПР
Розуміти закономірності розвитку і функціонування особистості в контексті прояву психосексуальних особливостей чоловіків і жінок	ПР
Вживати ефективних заходів щодо психопрофілактики та психокорекції психосексуальних розладів з урахуванням гендерної специфіки фахівців.	ПР

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та спеціальні)	ЗК, СК
Здатність розробляти та приймати виважені рішення щодо гендерних питань в секторі оборони та безпеки України.	ЗК
Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу людини і суспільства	ЗК
Здатність до урахування соціокультурних, психосексуальних та гендерних аспектів в наданні психологічної допомоги фахівцям	СК

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. Базові основи психології сексуальності.

Тема 1.1 Психологія сексуальності як предмет наукового вивчення.

Тема 1.2. Культурно-історичні етапи формування сексуальності людини.

Тема 1.3. Концепції, аспекти та моделі сексуальності людини.

Тема 1.4. Анатомо-фізіологічні основи сексуальності людини.

Тема 1.5. Психосексуальний розвиток людини – класифікація, етапи та їх характеристика.

Тема 1.6. Соціокультурні та психологічні аспекти чоловічої й жіночої сексуальності.

Тема 1.7. Вікові особливості прояву сексуальності людини.

Тема 1.8. Психосексуальна дезадаптація – види та особливості прояву.

Тема 1.9. Психосексуальні дисфункції чоловіків та жінок.

Тема 2.0. Психопрофілактика та психокорекція сексуальних розладів.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма навчання					
	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота	
3 - й семестр						
Модуль 1.						
Тема 1.1.	6	2	2		2	
Тема 1.2.	8	2	2		4	
Тема 1.3.	8	2	2		4	
Тема 1.4.	10	2	2		6	
Тема 1.5.	12	2	4		6	
Тема 1.6.	8	2	2		4	
Тема 1.7.	8	2	2		4	
Тема 1.8.	10	2	2		6	
Тема 1.9	8	2	2		4	
Тема 2.0	12	2	4		6	
Разом за модулем 1	90	20	24		46	

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1.	Психологія сексуальності: поняття, предмет, задачі. Культурно-історичні етапи розвитку психології сексуальності.	2
2.	Концепції, аспекти та моделі сексуальності. Методи вивчення сексуальності людини	2
3.	Біологічні фактори, що зумовлюють сексуальність, зв'язок між анатомією, фізіологією, нервово-	2

	гуморальною системами регуляції сексуальності людини.	
4.	Періодизація психосексуального розвитку за З. Фрейдом, С. Грофом, Г. Васильченком.	4
5.	Вікові особливості прояву сексуальності людини.	4
6.	Статева конституція людини, маскуліність і фемінність	2
7.	Роль психологічних чинників у генезі порушення сексуального здоров'я чоловіка та жінки. Розлади сексуальної поведінки: гомо-та гетеросексуальність	2
8.	Психосексуальна дезадаптація – форми і їх характеристика.	2
9.	Сексуальні дисфункції. Сексуальні дисфункції в різних фазах сексуальної взаємодії, особливості сексуальних дисфункцій у чоловіків і жінок.	2
10.	Основні особливості та загальні принципи попередження сексуальних розладів.	2
	Разом	24

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

1. Сексуальність: визначення, формування, моделі. Сексуальність і тілесність.
2. Історичні етапи вивчення сексуальності. Сексуальність і культура.
3. Стадії індивідуальної еволюції лібідо. Еротика, порнографія, проституція і сексуальність.
4. Сексуальність та індивідуально-психологічні характеристики особистості. Вплив алкоголю і наркотиків на сексуальність.
5. Інтимність, дружба, кохання, сексуальні стосунки. Фізіологія кохання.
6. Гетеросексуальність, гомо-, бісексуальність. Розлади статевої ідентифікації. Розлади скерованості потягу.
7. Сексуальні девіації, їх характеристика та особливості розвитку.
8. Діагностика сексуальності. Статева конституція. Інтегральна шкала статевої конституції.
9. Сексуальна агресія: види, причини наслідки. Інцест. Психологічні наслідки і робота із жертвами інцесту.
10. Проблема статевого виховання молоді на сучасному етапі розвитку суспільства.

11. Використання сексуальності та її проявів в рекламі.
12. Сексуальна аддикція: причини, можливість корекції.
13. Статева конституція як біопсихологічна основа сексуальності.
Інтегральна шкала статевої конституції чоловіка та жінки.
14. Захворювання, які передаються статевим шляхом, і сексуальність.
15. Психологічні аспекти захворювань, які передаються статевим шляхом.
16. Сексуальна агресія: домагання, примушування, насилля.
17. Сексуальна самостимуляція як прояв сексуальності. Типи і функції самостимуляції.
18. Олігофренія і сексуальність.
19. Сексуальність і соматичні захворювання.
20. Інтимність, дружба, кохання і сексуальність. Види любові.
21. Кохання і сексуальність. Теорії кохання. Фізіологія любові.
22. Наркотики, алкоголь і сексуальність.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: модульний контроль, реферати, есе, презентації результатів виконаних індивідуальних завдань.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою - ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	Відмінно
80–89	B	Добре
65–79	C	
55–64	D	Задовільно
50–54	E	
35–49	FX	Незадовільно
0–34	F	

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль результатів навчання здобувачів освіти проводиться у формі фронтального та індивідуального опитування, виконання письмових завдань, практичних ситуацій, модульної роботи тощо.

Підсумковий контроль проводиться у формі диференційованого заліку.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	10	2	20
	семінарські заняття	12	3	36
	модульний контроль*	1	10	10
Разом за модуль 1				66
Індивідуальна самостійна робота				4
Разом за поточний контроль				70
Диференційований залік				30

* – види навчальних занять та контрольні заходи для обов'язкового виконання.

Поточний контроль

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті:

3 бали – здобувач вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

2 бали – здобувач орієнтується в обговорюваній тематиці, наводить приклади та висловлює свої думки;

1 бал – здобувач частково володіє матеріалом та може окреслити лише деякі проблеми теми;

0 балів – здобувач не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка повідомлення, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульних контрольних робіт:

10 балів – вірно дані відповіді на чотири питання з дотриманням всіх вимог до виконання;

8-9 балів – в цілому розкриті чотири питання, але недостатньо обґрунтуванні відповіді, допущені незначні помилки;

6-7 балів – дані відповіді на три питання;

4-5 балів – дані відповіді на два питання

1-3 бали – дано відповідь на одне питання;

0 балів – відповідь відсутня.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи під час проведення останнього семінарського заняття в межах окремого залікового модуля.

Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з чотирьох питань. У відповіді на поставленні питання здобувачі вищої освіти повинні відобразити володіння навчальним матеріалом, зокрема, вміння застосовувати його на практиці (у вигляді наведення власних прикладів, розв'язання психологічних ситуацій тощо), оцінювати факти, явища, вільно висловлювати власні думки, самостійно оцінювати різноманітні явища та факти, проявляючи особисту позицію щодо них, вміло використовувати міжпредметні зв'язки.

Модуль 1.

1. Сексуальність, пол, гендер: визначення, формування.
2. Сексуальність і тілесність. Аспекти сексуальності.
3. Нормальні прояви сексуальності у жінок і чоловіків. Сексуальні реакції, поведінка.

4. Моделі сексуальності. Психогідравлічна модель. «Гіпотеза редуції стимул-реакції». Екологічна модель (модель двох компонентів). Теорія «сексуального сценарію», запропонована У. Саймоном і Д. Ганьоном.
4. Особливості сексуальності жінок і чоловіків, їх детермінація та гормональна регуляція.
5. Статеве життя людини, його особливості у жінок і чоловіків.
6. Періодизація психосексуального розвитку.
7. Порівняння концепцій психосексуального розвитку З. Фрейда, С. Грофа. Б. Г. Васильченка, У. Мастерса.
8. Розлади психосексуального розвитку: затримка (ретардація), пришвидшення, порушення поетапності.
9. Стадії індивідуальної еволюції лібідо, їх співвідношення із періодами психосексуального розвитку.
10. Сексуальна норма і патологія. Відносність норми. Вікові аспекти норми.
11. Сексуальність і культура. Культурні стереотипи стосовно сексуальності (привабливості, норми, можливостей, розладів, поведінки).
12. Статева конституція як біопсихологічна основа сексуальності. Інтегральна шкала статевої конституції чоловіка.
13. Інтегральна шкала статевої конституції жінки.
14. Рівні статевої активності і їх функціональне значення.
15. Порушення формування статі і сексуальність.
16. Розлади пренатальної статевої диференціації.
17. Аномалії, пов'язані зі статевими хромосомами, їх наслідки і лікування.
18. Сексуальність і культура. Культурні стереотипи стосовно сексуальності (привабливості, норми, можливостей, розладів, поведінки).
19. Сексуальне здоров'я та сексуальні розлади.
20. Статеві розлади у чоловіків: психологічні причини і методи лікування.
21. Статеві розлади у жінок: психологічні причини і методи лікування.
22. Психотерапія сексуальних розладів. Види сексотерапії.
23. Методика сексотерапії У. Мастерса і В. Джонсон. Сексотерапія Х. Каплан.
24. Сексуальні аберації: види, причини. Можливості корекції парафілій.
25. Варіанти педофілії, психологічний портрет педофіла.
26. Сексуальна аддикція: причини, можливість корекції.
27. Статева конституція як біопсихологічна основа сексуальності.

Інтегральна шкала статевої конституції чоловіка.

28. Інтегральна шкала статевої конституції жінки.

29. Рівні статевої активності і їх функціональне значення.

30. Захворювання, які передаються статевим шляхом, і сексуальність.

31. Психологічна робота з жертвами статевого насилля.

32. Інцест: визначення, причини, види. Фактори, які сприяють інцестові.

33. Психологічні наслідки інцесту. Виявлення і робота із жертвами інцесту.

34. Порушення репродуктивної функції і сексуальність. Безпліддя чоловіків і жінок.

35. Психологічні аспекти безпліддя і переривання вагітності.

36. Розлади сексуальної поведінки. Гетеросексуальність, гомо-, бісексуальність.

37. Теорії гомосексуальності.

38. Сексуальні девіації: причини, прояви, можливості корекції.

39. Розлади статевої ідентифікації.

40. Особливості сексуальності при психічних розладах.

41. Шлюб і сексуальність. Основні фактори гармонійного шлюбу.

42. Чинники дисгармонії подружньої пари. Шлюбні фактори за Г.С. Васильченком.

43. Інтимність, дружба, кохання і сексуальність. Види любові.

51. Вплив алкоголю на прояви сексуальності.

44. Наркотики і сексуальність.

45. Ознаки зрілої сексуальності. Незріла сексуальність.

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

4 бали – самостійна робота здобувачем виконана в повному обсязі;

3 бали – обсяг виконаних завдань становить від 80% до 89% від загального обсягу;

2 бали – обсяг виконаної роботи становить від 50% до 69% від загального обсягу;

1 бал – обсяг виконаних завдань складає від 10% до 19% від загального обсягу;

0 бал – в цілому обсяг виконаних завдань передбачене на індивідуальну самостійну роботу складає менше 10% від загального обсягу.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка передбачає створення умов для повної реалізації його творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці.

Здобувачу вищої освіти необхідно обрати одну з рекомендованих тем з нижченаведеного переліку або індивідуальну тему погоджену з викладачем та самостійно виконати поглиблене дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі есе, реферату або презентації. Викладачем оцінюється понятійний рівень здобувача, логічність та послідовність під час відповіді, самостійність мислення, впевненість в правоті своїх суджень, вміння виділяти головне, вміння встановлювати міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, відсоток унікальності та запозичення текстового документу (плагіат), уміння публічно чи письмово представити звітний матеріал.

Підсумковий контроль

Критерії оцінювання знань здобувачів на диференційному заліку:

25-30 балів – в повному обсязі здобувач володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст питань;

20-24 бали – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрито зміст поставлених питань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки;

15-20 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

7-14 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом.

Недостатньо розкритий зміст питань та завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

1-6 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту питань.

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі, проводиться у формі усного диференційного заліку.

Перелік питань для підготовки до заліку:

1. Сексуальність: визначення, формування.
2. Сексуальність і тілесність. Аспекти сексуальності.
3. Нормальні прояви сексуальності у жінок і чоловіків. Сексуальні реакції, поведінка.

4. Особливості сексуальності жінок і чоловіків, їх детермінація.
5. Форми статевого життя людини, їх особливості у жінок і чоловіків.
6. Анатомо-фізіологічні основи сексуальності людини.
7. Забезпечення функціонування статевої сфери утвореннями центральної та периферичної нервових систем та ендокринним апаратом.
8. Біологічні фактори, що зумовлюють сексуальність, зв'язок між анатомією та фізіологією, між нервовою і гуморальною системами та між сексуальними реакціями і переживаннями.
9. Внутрішні та зовнішні чинники сексуального збудження. Аспекти сексуального збудження: готовність до сексуальних реакцій; сексуальне збудження на конкретного партнера як на бажану ціль; сексуальне збудження при фантазуванні або спогадах.
10. Вікові особливості психосексуального розвитку людини.
Періодизація психосексуального розвитку за З. Фрейдом, С. Грофом, Г. Васильченком, У. Мастерс.
11. Дитяча сексуальність. Сексуальність підлітків. Сексуальність дорослої людини.
12. Стадії індивідуальної еволюції лібідо: платонічне, еротичне, сексуальне. Інволюційний період. Менопауза. Клімактеричний період.
13. Періодизація психосексуального розвитку.
14. Порівняння концепцій психосексуального розвитку З. Фрейда, Е. Еріксона, Г. Васильченка, У. Мастерса.
15. Розлади психосексуального розвитку: затримка (ретардація), пришвидшення, порушення поетапності.
16. Стадії індивідуальної еволюції лібідо, їх співвідношення із періодами психосексуального розвитку.
17. Порушення формування статі і сексуальність.
18. Розлади пренатальної статевої диференціації.
19. Аномалії, пов'язані зі статевими хромосомами, їх наслідки і лікування.
20. Сексуальна норма і патологія. Відносність норми. Вікові аспекти норми.
21. Сексуальність і культура. Культурні стереотипи стосовно сексуальності (привабливості, норми, можливостей, розладів, поведінки).
22. Сексуальне здоров'я та сексуальні розлади.
23. Статеві розлади у чоловіків: психологічні причини і методи лікування.
24. Статеві розлади у жінок: психологічні причини і методи лікування.
25. Психотерапія сексуальних розладів. Види сексотерапії.
26. Методика сексотерапії У.Мастерса і В.Джонсон. Сексотерапія Х.Каплан.
27. Сексуальні аберації: види, причини. Можливості корекції парафілій.
28. Варіанти педофілії, психологічний портрет педофіла.
29. Чотирифакторна модель пояснення педофілії.
30. Сексуальна аддикція: причини, можливість корекції.
31. Статева конституція як біопсихологічна основа сексуальності. Інтегральна шкала статевої конституції чоловіка.
32. Інтегральна шкала статевої конституції жінки.
33. Рівні статевої активності і їх функціональне значення.

34. Захворювання, які передаються статевим шляхом, і сексуальність.
35. Психологічні аспекти захворювань, які передаються статевим шляхом.
36. Сексуальна агресія: домагання, примушування, насилля.
37. Згвалтування як крайній прояв сексуальної агресії. Поширені види згвалтування, характеристика гвалтівника.
38. Подружнє згвалтування – проблема сексуальності?
39. Психологічна робота з жертвами статевого насилля.
40. Інцест: визначення, причини, види. Фактори, які сприяють інцестові.
41. Психологічні наслідки інцесту. Виявлення і робота із жертвами інцесту.
42. Порушення репродуктивної функції і сексуальність. Безпліддя чоловіків і жінок.
43. Психологічні аспекти безпліддя і переривання вагітності.
44. Розлади сексуальної поведінки. Гетеросексуальність, гомо-, бісексуальність.
45. Теорії гомосексуальності.
46. Сексуальна самостимуляція як прояв сексуальності. Типи і функції самостимуляції.
47. Сексуальні девіації: причини, прояви, можливості корекції.
48. Розлади статевої ідентифікації.
49. Особливості сексуальності при психічних розладах.
50. Олігофренія і сексуальність.
51. Травми спинного мозку, глухота, сліпота і сексуальність.
52. Неврологічні, ендокринні захворювання і сексуальність.
53. Хвороби серцево-судинної системи, рак і сексуальність. Сексуальність і соматичні захворювання.
54. Шлюб і сексуальність. Основні фактори гармонійного шлюбу.
55. Чинники дисгармонії подружньої пари. Шлюбні фактори за Г.С. Васильченком.
56. Інтимність, дружба, кохання і сексуальність. Види любові.
57. Кохання і сексуальність. Теорії кохання. Фізіологія любові.
58. Вплив алкоголю на прояви сексуальності.
59. Наркотики і сексуальність.
60. Ознаки зрілої сексуальності. Незріла сексуальність.
61. Модель генітального внутрішнього простору як матриця сексуальності жінки.
62. Концепція «першосцени» З. Фрейда, її значення у розвитку сексуальності.

Рекомендовані джерела інформації

Література

1. Акімова Л. Н. Психологія сексуальності / Л. Н. Акімова - Одеса: СМІЛ, 2005. - 198 с.
2. Діденко С.В. Психологія сексуальності та сексуальних стосунків: Навчальний посібник. К.:Арістей,2003.С.29-54.
3. Ворник Б.М. Расстройства половой идентификации. Київ, 1998.

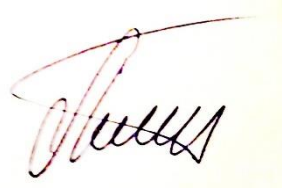
4. Говорун Т.В. Кікінеджи О.К. Стать та сексуальність (посібник для студентів педагогічних ВНЗ) – Тернопіль: Навчальна книга, 1999 .
5. Діденко С.В., Козлова О.С. Психологія сексуальності: Підручник,- К.:Академвидав,2009.-304 с
6. Келлі Г. Основы современной сексологии / Г. Келли. - Пер. с англ. - СПб: Изд. "Питер", 2000. – 896 с.
7. Кон И. С. Сексология. Учебное пособие для студентов высших учебных заведений / И. С. Кон. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 384 с.
8. Кочарян Г.С. Современная сексология. К.: Ника-Центр, 2007., 400 с.
9. Кочарян Г.С. Половые феромоны человека (новейшая сексология). Ч.: Рос. акад. естествознания, 2005., 204 с.
10. Кочарян А. С. Личность и половая роль (симптомокомплекс маскулинности /фемининности в норме и патологии) / А. С.Кочарян – Харьков: Основа, 1996. – 127 с.
11. Кравець В.П. Теорія і практика дошлюбної підготовки молоді. К.: Київська правда, 2000. 688 с.
12. Кравець В.П. Психофізіологічні та психолого-педагогічні аспекти формування усвідомленого батьківства. К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. 244 с.
13. Кравець В. П. Гендерна педагогіка. Навчальний посібник. / В. П. Кравець. – Тернопіль: Джура, 2003. – 416с.
14. Кришталь В.В., Кришталь С.В., Кришталь Т.В. Сексологія: Навчальний посібник.-Харків: Фоліо,2008.-990 с.
15. Крукс Р. Сексуальность .СПб: прайм-ЕВРОЗНАК, 2005. – 480 с.
16. Психология сексуальных отклонений: Хрестоматия - / Сост. К. В. Сельченко. – Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2002. – 672с. – (Библиотека практической психологии).
17. Психологічні основи сексуальності: матеріали для самопідготовки до семінарських занять для студентів спеціальності «Психологія» /Редагування та упорядкування О.В.Федик. - Івано-Франківськ: Плай, 2010. - 163 с.
18. Психология сексуальных отклонений: Хрестоматия/ К.В. Сельченко. Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2000. 672 с.
19. Піголкін Ю. І. Сексуальное насилие: теории, подходы и методы исследования. М.: ООО «Медицинское информационное агентство», 2008. – 456 с.
20. Сидоров П. И. Половое поведение и насилие / П. И. Сидоров, Г. Б. Дерягин. – М.: МЕД-пресс, 2007. – 272 с.
21. Фрейд З. Психологія сексуальності. К.: Вид-во «Фоліо», 2020 р. 160 с

22. Формування сексуальної культури молоді / [Балакірєва О.М., Галустян Ю.М., Корегін О.Я. та ін.] – К. : Державний інститут проблем сім'ї та молоді, Український ін-т соціальних досліджень, 2004. – 132 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна Бібліотека України ім. В.І Вернадського
<http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Офіційний сайт навчально-наукової лабораторії екстремальної та кризової психології НУЦЗУ. Режим доступу: <http://extrpsy.nuczu.edu.ua/>

Розробниця силябусу:
професорка кафедри психології діяльності
в особливих умовах НУЦЗУ,
д. психол. н, професор

Любов БАЛАБАНОВА